

LAUSUNTO TILINTARKASTUSTYÖRYHMÄN MUISTIOSTA (TEM 669/00.04.01/2016)

Ammattitilintarkastajat ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ko. työryhmän muistiosta ja esittää kannanottonaan kunnioittavasti seuraavaa:

1

Ammattitilintarkastajat ry:n lyhyt esittely

Ammattitilintarkastajat ry (tekstissä myöhemmin ATT) on vuonna 1970 perustettu aatteellinen yhdistys, jonka tehtävänä on toimia ammatissa toimivien tilintarkastajien yhdyssiteenä ja ottaa kantaa ammatinharjoittamiseen liittyvään keskusteluun sekä ylläpitää ja kehittää hyvää tilintarkastustapaa.

Yhdistyksen jäseninä ovat ammatissa toimivat KHT- ja HT-tilintarkastajat pääasiallisesti pääkaupunkiseudulta. Yhdistyksen jäsenmäärä on vahvassa kasvussa. Yhdistys järjestää myös koulutusta ja seminaareja jäsenilleen.

2

ATT:n käsityksestä koko asian yksipuoliselle ajamiselle

ATT:n käsitys on, että koko muistion sisältö ja sen esitykset perustuvat ”virheelliseen yleiseen käsitykseen, että tilintarkastus olisi yritysten kannalta hallinnollinen taakka, josta tulee päästä eroon” ainakin mikroyritysten osalta ja mieluiten jopa siten, että sen piiriin jäisi vain noin 3.000 yritystä.

Kaikki on saanut alkunsa edellisiin eduskuntavaaleihin liittyvistä vaaliteemoista, joista yksi on ollut nk. ”normien purku”. Tätä keihäänkärkeä on viety myös eteenpäin tilintarkastuksen rajakeskustelussa ensisijaisesti yrittäjäjärjestöjen ja lähinnä Suomen Yrittäjien (SY) taholta. Itse asiassa oheisessa muistiossa on kohtia, jotka ovat suoraan SY:n lähteistä perin olevia tietoja, joita ei ole välttämättä erikseen tarkistettu muualta. ATT:n käsitys on, että itse yrittäjäjärjestön sisälläkään kaikki sen jäsenjärjestöt tai yksittäiset jäsenet eivät edes ole kannattamassa ko. muutosta.

SY:n kanta on aiemmin ollut täysin päinvastainen ja selkeä, sen mielestä tilintarkastus on yrittäjän kannalta niin olennainen, että kaikkien osakeyhtiöiden tulisi olla tilintarkastuksen piirissä. Tätä kuvaa oheinen mielipide, jonka SY esitti, kun tilintarkastuslakia oltiin uudistamassa edellisellä kerralla:

”Hyväksytyn tilintarkastajan (tekstissä myöhemmin KHT/HT-tilintarkastajan) käyttäminen ehkäisee tilanteita, joissa yhtiö kenties tietämättään tulee laiminlyöneeksi sille kuuluvia velvoitteita ja joutuu kantamaan laiminlyönnistä koituvat mahdollisesti tuntuvatkin taloudelliset haittaseuraamukset. KHT/HT-tilintarkastaja kykenee useimmiten pienen yrityksen omistajaa huomattavasti paremmin arvioimaan myös yhtiön kirjanpitäjän toiminnan asiamukaisuutta ja valvomaan siten yrityksen puolesta yrityksen ostaman kirjanpitopalvelun laatua. KHT/HT-tilintarkastaja on yleisesti ottaen myös erittäin hyödyllinen neuvonantaja yritykselle. KHT/HT-tilintarkastajan valitsemista voidaan pitää siinä määrin yritysten itsensä kannalta hyödyllisenä, että valitsemista ei ole syytä jättää pelkästään yrityskohtaisen harkinnan varaan vaan on perusteltua edellyttää lainsäädännöllä KHT/HT-tilintarkastajan valitsemista jokaiseen toimivaan osakeyhtiöön sen kokoon katsomatta.”

Johtopäätös:

Merkittävä havainto edellä todetusta on, että aiemmin selvästi kannatettu ”tilintarkastuspakko” on kääntynyt täysin pääläelleen. Oheinen kannanotto on edelleen erittäin relevantti ja pelkästään se on riittävä peruste säilyttää nykyinen asiantila ja todeta, että muistion muutosehdotuksia ei tule viedä eteenpäin.

Tilintarkastus ei ole hallinnollista taakkaa joten sen keventämiseen ei sen perusteella ole mitään tarvetta. Mikroyrityksen tilintarkastus maksaa vuositasolla arvion ja käytännön kokemuksen perusteella noin 500 – 1.000 euroa¹ ja käytännössä tällä rahalla saa myös erittäin hyviä ja hyödyllisiä neuvoja, joilla tilintarkastaja ohjeistaa yrittäjää ja yritystä ” karikoiden ohi”. Tämä on erittäin pieni kustannus (esimerkiksi yrityksen liikevaihdon ollessa 700.000,00, tilintarkastuspalkkio on noin 0,1 % yhtiön liikevaihdosta), jolla kaikki tilinpäätösinformaation hyväksikäyttäjät mukaan lukien itse yrittäjä saavat tilintarkastetun tilinpäätöksen.

Kuten SY:n aiemmasta kannanotosta käy ilmi, kyseessä on yritysten kannalta niin merkittävästä asiasta, että sen päättäminen kuuluu yleisen edun kannalta yhteiskunnalle ja siksi on perusteltua, että se ei ole harkinnanvaraista.

¹ Keskimääräinen tilintarkastuspalkkio asettuu suurimmalta osin erittäin todennäköisesti lähemmäs alarajaa kun ylärajaa tai monissa tapauksissa jopa sen alapuolelle.

Mietinnön vaikutuksista lukujen valossa

Suomessa on eri lähteiden (PRH:n markkina-analyysi, PRH:n rekisterit, hallituksen esitys tilintarkastuslain muutoksille 254/2014) perusteella lakisääteisen tilintarkastuksen kohteena olevia tahoja 130.000 -200.000 kpl. Tilastojen perusteella on siten selkeää ristiriitaa erityisesti siitä, mikä on lakisääteisen tilintarkastuksen kohteena olevien yhteisöjen lukumäärä. PRH:ssa tilintarkastaja on rekisteröitynä noin 174.000 kpl eri yhteisömuodossa. Tilastojen kannalta ongelmallisinta lienee, että tarkastuskohteiden liikevaihto- tai tasetietoja on huonosti tilastoitu.

Joka tapauksessa muistiossa esitetyt tiedot nykyisen sääntelyn (lakisääteinen tilintarkastus) kohteena olevien yhteisöjen ja muiden tilivelvollisten kokonaismääristä ovat melko ristiriitaisia siitä, mikä on ATT:n käsitys. Joka tapauksessa, jos uudistus toteutuisi, tilintarkastaja tulisi valita arviolta enää noin 15.000 kpl liiketoimintaa harjoittavissa yhteisöissä ja siten **jopa yli 90 % nyt lakisääteisen tilintarkastuksen kohteena olevista yhteisöistä² jäisi tilintarkastuksen ulkopuolelle.** Tämä tarkoittaisi sitä, että kaikkien näiden yritysten tilinpäätösinformaatio jäisi varmentamatta ja sen luotettavuudelle ei voisi siten antaa enää juurikaan mitään arvoa.

Tämä johtaisi myös siihen, että verottajan ja muiden tilinpäätösinformaation hyväksikäyttäjien pitäisi miettiä uusia keinoja, jotta luottamus voidaan säilyttää. Mitä tulee tilitoimistojen roolin ja heidän mahdollisuuksiinsa toimia tältä osin ”luottamuksen lähteinä”, niin tähän on otettu kantaa tämän lausunnon kohdassa 5.

Johtopäätös:

Jos suurin osa tilinpäätöksistä jäisi lakisääteisen tilintarkastuksen ulkopuolelle, koko tilinpäätöksen laatiminen voitaisiin kyseenalaistaa, koska tilinpäätösinformaation luotettavuudelle ei välttämättä voi antaa enää mitään arvoa.

Tilintarkastuksen poistamista mikroyrityksiltä on myös esittänyt Taloushallintoliitto, joka kokee tilintarkastuksen myös heidän toiminnalleen kuluja aiheuttavaksi ”rasitteeksi”. Syy tähän on selkeä, koska tilintarkastuksen yhteydessä joudutaan hyvin usein korjaamaan tilinpäätöksen lukuja ja sisältöä sekä erityisesti liitetietoja ja tämä aiheuttaa heille lisätöitä, joita he eivät voi veloittaa asiakkaaltaan, koska kyseessä on heidän omasta toiminnastaan aiheutuvat korjaukset. Tilintarkastajan on kuitenkin oman vastuunsa ja tilinpäätöksestä saatavan oikean ja riittävän kuvan aikaansaamiseksi edellytettävä näitä toimenpiteitä. Tähän liittyen viitataan myös kohtaan

² Kansantalouden kannalta tähän määrään sisältyvät liiketoimintaa harjoittavat yritykset edustavat merkittävää osaa bruttokansantuotteesta.

2, jossa nimenomaan SY on itse todennut tämän kirjanpitäjiin ja heidän osaamiseensa liittyvän kontrollointitarpeen.

4

Suomen tilintarkastajajärjestelmästä ja sen merkityksestä yhteiskunnalle taloudellisen informaation varmentajana yleinen etu huomioon ottaen

Suomen nykyinen tilintarkastajajärjestelmä on saanut alkunsa noin 100 vuotta sitten (ensin KHT-tilintarkastajat ja myöhemmin HTM (HT) – tilintarkastajat. Molemmat tilintarkastajaluokat ovat olleet yhteiskunnan ”silmissä” kunnioitettuja ja arvovaltaisia ammattilaisia, joiden tekemään työhön on yhteiskuntamme ja talouselämämme voinut aina luottaa. Ammattitilintarkastajan tarkastama tilinpäätös ja siitä annettu tilintarkastuskertomus ovat olleet yleisen edun kannalta erittäin merkittäviä. Tämä nykypäivänä noin 1.500 henkilön ”joukko” tilintarkastaa ja muutoinkin varmentaa Suomessa kaiken taloudellisen informaation ja tämän tilintarkastuksen ja varmentamisen luotettavuus on todettu erittäin korkeaksi.

Tilintarkastus on koko sen historian ollut riippumaton, objektiivinen taho, joka ei voi olla kenenkään ”vietävissä tai painostuksen alla”. Tähän perustuu koko tilintarkastajajärjestelmän etiikka ja se kestää minkä tahansa ulkopuolisen tarkastelun.

Suomessa tilinpäätöstietojen hyväksikäyttäjät ovat voineet luottaa siihen, että ulkopuolisen tilintarkastajan tarkastama tilinpäätös palvelee kaikkia intressitahoja, oli sitten kyseessä omistaja, lainanantaja, verottaja, tavarantoimittaja jne. Tilintarkastajan tekemään tarkastustyöhön ei voi vaikuttaa. Tilintarkastuskertomuksen sisällöstä käy ilmi aina se, onko tilinpäätös laadittu voimassa olevien säännösten mukaisesti. Jos vastuu tästä siirtyisi esimerkiksi vain tilitoimistolle tilinpäätöksen toteuttajana ja laatijana, tilanne olisi aivan toinen. Tilitoimisto ei ole riippumaton taho, jota sääntelee lakisääteinen vastuu (TTL) tai säännöllinen valvonta (PRH). Tästä myös tarkemmin kohdassa ”Tilintarkastuslalle pääsyn edellytyksistä ja sen valvonnasta”.

Johtopäätös:

Tilintarkastuksen merkitys yhteiskunnassa on erittäin suuri. Tämä pohjaa sen historiasta. Suomen yritysten koko ja rakenne on sellainen, että järjestelmän ulottaminen koskemaan vain pienyrityksiä, keskisuuria ja suuria yrityksiä johtaa tilanteeseen, jossa taloudellinen informaatio jää suurimmalta osin varmentamatta ja johtaa siihen, että sen luotettavuus heikkenee merkittävästi.

On selvää, että yritykselle lainaa antavat pankit ja muut rahoituslaitokset voivat aina edellyttää tilintarkastettua tilinpäätöstä kaikissa tilanteissa ja erityisesti ennen lainan myöntöä, mutta muissa tilanteissa esimerkiksi tavaraluottoa antava taho ei voisi enää millään tavoin varmistua yhtiön tosiasiasiallisesta tilanteesta pelkän tilinpäätösinformaation perusteella.

Tilintarkastuslalle pääsyn edellytyksistä ja sen valvonnasta

Tilintarkastajan ammatti on hyvin säännelty. Aiemmin Suomessa myös nk. maallikot pystyivät toimimaan tilintarkastajina, mutta tämä on päättynyt vaiheittain vuoden 2011 loppuun mennessä. Suomessa voi edelleen toimia nk. toiminnantarkastajia, mutta tässä yhteydessä ei oteta kantaa tämän instituution toimintaan tai sen toimintaedellytyksiin.

Tilintarkastajan toimintaa säätelee pääasiallisesti tilintarkastuslaki ja eräiden muiden yhteisölakien erityissäännökset. Valvonta on myös nk. ”viranomaistehtävä”, joka on ollut PRH:n alaisella tilintarkastusvalvonnalla v. 2017 alusta lukien. Alalle pääsyä ja siellä pysymistä säätelevät myös koulutusvaatimukset, suoritettava tilintarkastustutkinto (HT- ja KHT) sekä säännöllisen valvonnan kohteena oleminen. Tilintarkastuslaki määrittää tilintarkastajan tehtävin liittyvät vastuut ja velvoitteet hyvinkin tarkasti. Lain mukaan tilintarkastaja on myös korvausvelvollinen. Listaa velvoitteista voisi jatkaa loputtomiin. Olennaista on myös ammatinharjoittamiseen liittyvä riippumattomuus ja objektiivisuus sekä velvoite luopua tehtävästä, jos näitä ei voi noudattaa.

Yhteenvedon voidaan sanoa, tilintarkastajan toimi on niin säädelty, että tilinpäätöksen hyväksikäyttäjä voi siksikin luottaa tilintarkastajan varmennukseen. **Jos tämä järjestelmä on tarkoitus ajaa alas jopa noin 90 %:lta nykyisistä tilintarkastusvelvollisista ja yrittää korvata (tästä ei ole tosin edes aloitettu keskustelua?) tilinpäätöksen laatijoiden (käytännössä tilitoimistot) ”varmennuksella”, tehtävä ei tule onnistumaan.**

Kuten on jo todettu edellä laajaa tilintarkastusvelvollisuutta puoltaa, että tilintarkastaja on riippumaton, ei voi olla liian läheinen asiakkaan kanssa, on lakisääteisessä vastuussa toiminnastaan, hänen tulee noudattaa hyvää tilintarkastustapaa, hänellä on oltava tietty pohjakoulutus ja työkokemus osallistuakseen tilintarkastajatutkintoon ja lisäksi hän on viranomaisvalvonnassa.

Herättelynä ja ajatuksena tässä toistossa on se, että mitään edellä todetuista ei edellytetä kirjanpitäjältä ainakaan lain perusteella. Yleisen edun kannalta ero on merkittävä.

Johtopäätös:

Jos lakisääteisen tilintarkastuksen rajat nostetaan työryhmän esittämiksi, johtaa se siihen, että tilinpäätösten laatijoille (kirjanpitäjät, tilitoimistot jne.) tulee muodostaa vastaavanlainen valvonta- ja vastuujärjestelmä, joka nyt koskee tilintarkastajia. Vain siten voidaan edelleen varmistua taloudellisen informaation luotettavuuden tasosta, joka nyt tällä hetkellä on saatavilla.

Taloushallintoliiton (THL) kannanotto, että heillä on olemassa yhdistyksen valvontafunktio (puhtaasti itse itseään valvova taho³, joka ei ole riippumaton), ottamatta kantaa sen tasoon, ei paljasta sitä, että Suomessa suurin osa tilinpäätöksiä laativista tahoista (arviolta noin 3.000 henkilöä on suorittanut KLT-tutkinnon ja Suomessa on arviolta noin 30.000 -35.000 kirjanpitäjää tai tilitoimistoa) ei edes ole ko. yhdistyksen jäsen ja tämä ei ole ”pakollista”.

6

Harmaan talouden estäminen

Tilinpäätösinformaation hyväksikäyttäjien kannalta tilintarkastettu tilinpäätös on myös harmaan talouden estämisen kannalta hyvin tärkeää. On selvää, että verottajan tulee ja se joutuukin muuttamaan oma strategiaansa olennaisesti, jos suurin osa yrityksistä jäisi lakisääteisen tilintarkastuksen ”ulkopuolelle”. Tämän järjestelmän rakentaminen on toki mahdollista, mutta siitä aiheutuvat kustannukset ovat merkittäviä. Tämän rahoittajina voivat olla vain ja ainoastaan nykyiset verovelvolliset (yritykset ja myös ”tavalliset” veronmaksajat).

On selvää, että tilintarkastus ei voi poistaa kokonaisuudessaan harmaata taloutta, mutta jos nykyisen TTL:n perusteella tilintarkastuksen kohteena olevat yritykset säilyvät tilintarkastuksen piirissä, niin tältä osin harmaan talouden keinot ovat hyvinkin rajalliset. Jos tilintarkastusvelvollisia jäisi vain ATT:n käsityksen mukaan noin 15.000 kpl, mahdollistaisi se tältä osin harmaan talouden merkittävän kasvun.

Johtopäätös:

ATT:n käsitys on, että lakisääteinen tilintarkastus nykyisessä laajuudessa ehkäisee harmaata taloutta ja edistää omalta osaltaan verotuksen asianmukaista toteutumista.

Suomessa on käyty keskustelua siitä, että yhteyttä tilintarkastuksen ja vähäisen harmaan talouden välillä ei ole. Tämä väite on absurdi, koska nimenomaan tilintarkastukseen liittyy myös ennakoiva vaikutus, jolla itsessään on jo harmaata taloutta ennalta ehkäisevä vaikutus.

7

Sääntelyn muutoksista Ruotsissa

Ruotsi ja Suomi ovat perinteisesti yhteisestä historiasta johtuneet kulkeneet lainsäädäntöön liittyvissä hankkeissaan hyvin usein samansuuntaisia ”latuja”. Myös tilintarkastuksen sääntelyssä tämä on pitänyt paikkansa. Aiemmin Suomessa ja Ruotsissa kaikki osakeyhtiöt olivat tilintarkastuksen piirissä (Suomessa tosin tuolloin myös maallikotilintarkastajia). Suomessa

³ ATT:n käsitys on, ettei edes saatu rikostuomio vaikuta siihen, että henkilö ei voisi edelleen toimia nk. KLT-kirjanpitäjänä (THL:n auktorisointi).

päädettiin tilintarkastuslain uudistuksen myötä 1.7.2007 alkaen nykyisiin rajoihin (200 t€/100 t€/3 henkilöä). Ruotsissa on Suomea myöhemmin päädytty korottamaan tilintarkastuksen alarajat tasoon, joka vastaa euroissa noin 300 t€ liikevaihtoa ja 150 t€ suuruista tasetta henkilömäärän ollessa tuo sama 3 henkilöä.

Ruotsissa on kuitenkin tultu ”katumapäälle” vuoden 2018 alussa (Ruotsin valtiontalouden tarkastusviraston selvitys tammikuu 2018) ja ollaankin jo mahdollisesti tekemässä päätöstä, jossa palautetaan tilintarkastuksen piiriin jopa kaikki osakeyhtiöt. Tähän on syyn erityisesti harmaan talouden lisääntyminen ja muut epäselvyydet yrityksissä, joilla ei ole tilintarkastusvelvollisuutta.

Johtopäätös:

Suomessakaan ei tule muuttaa sääntelyä yhtään enemmän sallivammaksi, koska Ruotsissa, jonka yhteiskunta ja yritys rakenne ovat hyvin samankaltaiset Suomen kanssa, ollaan päätymässä jopa tilintarkastusrajojen uudelleentarkistamiseen nimenomaan tiukentavaan suuntaan.

Ruotsin huonoista kokemuksista voi jopa tehdä sen johtopäätöksen, että myös Suomessa tilintarkastusrajoja tulisi alentaa tai jopa palauttaa kaikki osakeyhtiöt lakisääteisen tilintarkastuksen piiriin.

8

Yhteenveto ja kannanotto

*Ammattitilintarkastajat ry:n selkeä kanta on, että **TTL:n nykyisiä rajoja ei tule muuttaa** vaan ne tulee säilyttää ennallaan. Perustelut tälle kannanotolle on esitetty aiempien kappaleiden loppuissa kohdissa – johtopäätös.*

Kuten aiemmin on tässä lausunnossa jo todettu, SY ja THL ovat nimenomaan ne tahot, jotka ovat korostetusti sitä mieltä, että rajoja tulisi nostaa. SY:n kantaan vaikuttaa ensisijaisesti oman jäsenkuntansa edun ajaminen vaaliteemasta lähtöisin olevalla ”populismilla” sen enemmän asian sisältöä tai sen todellisia vaikutuksia argumentoimatta. Harmillista on, että myös TEMin muistiossa vain ja ainoastaan tämä ”hallinnollisen takaan poistaminen” ja sen esilletuominen jopa korostuu. THL:n kantaan vaikuttaa erityisesti se, että se näkee asiassa selkeän taloudellisen ansaintalogiikan omille taloudellisille intresseilleen kuitenkin kertomatta sitä, että heidän mahdollisuutensa ”astua tilintarkastajan saappaisiin” riippumattomana varmentajana ei kuitenkaan ole todellisuudessa realistista.

Mitkään muut merkittävät tällä sektorilla toimivat tahot kuten esimerkiksi EK ja Finanssiala eivät ole puoltamassa rajojen nostamista. Tämäkin osaltaan kertoo yhteiskunnassamme vallitsevasta nykytilasta ja vahvistaa ATT:n mielipidettä tässä asiassa sekä tukee yleisen edun vaatimusta laajalle lakisääteiselle tilintarkastusvelvollisuudelle.

Hallinnon tarkastuksen säilyttäminen tilintarkastuksen kohteena on pääosin hyvä ja kannatettava ehdotus.

Mietinnössä esitetty ensisijainen taho, tilintarkastuslautakunta (PRH:n tilintarkastusvalvonta), joka voisi antaa ohjeistusta muistion toteamista ”epävarmuustekijöistä” ei ATT:n mielestä ole välttämättä pelkästään ainoa oikea taho, koska esimerkiksi tilintarkastajayhdistyksillä ja erityisesti niiden jäsenillä ammatissa toimivilla tilintarkastajilla on tähän liittyen huomattavasti laajemmat ja syvällisemmät tiedot asiaan liittyvistä ”epävarmuustekijöistä”.

ATT katsoo, että hallinnon tarkastus tulee säilyttää myös tilintarkastuksen kohteena, mutta vastuun näkökulmasta tilintarkastajan huomauttamisvelvollisuus tulee liittyä pääasiallisesti vain tarkastuskohdetta koskeviin yhteisö- ja tilinpäätöksen laatimista koskeviin lakeihin (kuten esimerkiksi OYL, KPL ja PMA-asetus).

Helsingissä 13.3.2018

Ammattitilintarkastajat ry

Jukka Silvo HT

hallituksen puheenjohtaja

Timo Virkilä KHT

hallituksen varapuheenjohtaja